

Universitatea Babeș-Bolyai

TEZĂ DE ABILITARE

**Elite ecleziastice, educație și război la românii din
Transilvania în sec. al XIX-lea și începutul sec. XX**

**Conf. dr. Ana Victoria Sima
Facultatea de Istorie și Filosofie
Departamentul de Istorie Modernă, Arhivistică și Etnologie
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca**

Cluj-Napoca

2015

Rezumat

Propusă ca teză de abilitare, lucrarea de față sintetizează principalele realizări științifice, profesionale și academice obținute de la finalizarea doctoratului până în prezent. Aceasta este structurată în trei capitole, distincte, fiecare cu subcapitole aferente. Astfel, dacă primul capitol este dedicat principalelor direcții de cercetare și a temelor de cercetare frecventate în perioada postdoctorală, cel de-al doilea capitol este alocat planului de carieră științifică, profesională și academică. Ultimul capitol a fost consacrat bibliografiei selective utilizate atât în vederea ilustrării rezultatelor obținute în perioada analizată cât și pentru susținerea și argumentarea prezentei lucrări.

Primul capitol redă în manieră sintetică cele mai reprezentative rezultate științifice și profesionale obținute în perioada 2009-2015. Astfel, de la susținerea lucrării de doctorat, cu titlul *Relațiile Sfântului Scaun cu Biserica greco-catolică românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*¹, până astăzi, cercetările mele științifice s-au profilat pe trei mari direcții de analiză și interpretare. În fapt, acestea continuă și aprofundează tema majoră privind recuperarea istoriei Bisericii greco-catolice românești din Transilvania, de la mecanismele de formare, selectare și promovare a elitelor ecleziastice, la rolul Bisericii în procesul de educație și modernizare a societății românești, până la locul și atribuțiile instituției ecleziale în timpul Primului Război Mondial.

Cât privește elitele ecleziastice și istoria lor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, se impune precizat faptul că acestea constituie astăzi un segment încă puțin cunoscut în istoriografia de gen. Recuperat parțial în ultimii ani, mai cu seamă în arealul transilvănean, acesta a surprins mai ales aspecte legate de formarea lor intelectuală, de originea lor socială, de statutul economic și de percepția lor în mentalul colectiv. Au rămas în schimb, secvențial sau deloc cunoscute multe alte aspecte care pot oferi o perspectivă unitară asupra rolului și locului acestora în ansamblul elitelor românești, respectiv în politica națională și culturală a epocii. În acest sens, am arătat că cercetările mele postdoctorale au încercat să răspundă mai cu seamă unor întrebări legate de mecanismele de selecție și promovare întâlnite la acest segment

¹ Realizată sub coordonarea profesorului Nicolae Bocșan, teza de doctorat *Relațiile Sfântului Scaun cu Biserica greco-catolică românească în a doua jumătate a secolului al XIX-lea* a fost publicată sub titlul: Ana Victoria Sima, *Affirming Identity. The Romanian Greek-Catholic Church at the Time of the First Vatican Council*, Milano, Vita e Pensiero, 2013, 442 p.

elitar. Recuperarea lor s-a dovedit a fi cu atât mai necesară cu cât ea contribuie la reconstituirea traseelor neoficiale și a avatarurilor pe care, deseori, le parcurgea alegerea sau numirea unui ierarh în funcții superioare. O atenție specială am alocat în acest sens alegerii mitropolitului Bisericii Române Unite în anii de la sfârșitul Primului Război Mondial. Rezultatele obținute au arătat că alegerea unui ierarh era o decizie grea, marcată pe de o parte, de o firească încărcătură canonică, iar pe de alta, de o reală și apăsătoare intervenție a statului și a politicii acestuia. Iată de ce, reconstituirea tuturor acestor factori și mecanisme de decizie este chemată să contribuie la nuanțarea relațiilor stat-biserică, la cunoașterea raporturilor dintre elementele de decizie locală și centrală din biserică, a jocurilor politice și ecleziastice de la nivelul instituțiilor clericale de vârf (episcopat, mitropolie), a căror titulari erau deopotrivă lideri spirituali și politico-naționali.

O direcție de cercetare aparține a reprezentat-o educația și rolul deținut de instituția bisericii în procesul de alfabetizare și modernizare a societății românești moderne. În acest context am arătat rolul profund modernizator jucat de câteva dintre marile curente ale gândirii pedagogice din secolul al XIX-lea. A fost cazul filantropinismului și herbartianismului, a căror difuzare și receptare în Transilvania a contribuit la dislocarea vechilor metode și concepte de educație și înlocuirea lor tehnici și metode moderne de predare-învățare. Vorbim aici de concepte noi care au evoluat treptat, în decursul unui veac, de la un sens pragmatic, utilitarist, specific școlii, la o amplă viziune privind rolul și necesitatea perfecționării omului prin educație și cultură. Biserica, prin rețeaua sa de școli confesionale și prin elita sa clericală, a jucat un rol fundamental în receptarea și punerea în practică a acestor metode și concepte pedagogice. Ea a contribuit astfel la extinderea frontierelor alfabetizării și la conectarea societății românești la sistemul de valori ale Europei occidentale.

Cea de-a treia direcție de cercetare majoră abordată în cadrul acestui capitol a constituit-o istoria culturală a Primului Război Mondial. Am prezentat aici cercetările inițiate și desfășurate în acest sens au urmărit câteva teme, relativ inedite în literatura românească de specialitate: Este vorba în primul rând de mutațiile psihologice și mentale pe care războiul le-a generat la nivelul societății românești, dar și alte aspecte precum patriotismul de război și conotațiile sale socio-politice, bisericile și propaganda de război, respectiv efectele acesteia asupra mobilizării populației.

Fiecare din aceste direcții și teme de cercetare au fost ilustrate cu publicații și participări la manifestări științifice de profil, menite să probeze realizările științifice obținute de către candidat.

Cel de-al doilea capitol al tezei prezintă planul de carieră științifică, profesională și academică în concordanță atât cu realizările anterioare cât și cu cele mai inovatoare metode și teme de cercetare actuale.